

Próder István

■ Vegyészeti Múzeumot Támogató Alapítvány, Várpalota

Magyar vonatkozású kémia- és vegyipartörténeti évfordulók

5 éve

2015-ben Pétfürdőn a Nitrogénművek Zrt.-nél új dolomitörlo üzemegység épült. Az üzemrész a „pétisó” műtrágyagyártás során az ammónium-nitrát-olvadékhoz adagolt dolomitport állítja elő. A dolomitörlo a pétisóüzemet és a granuláló üzemet szolgálja ki.

2015-ben A Mol adásvételi szerződést kötött a norvég Ithaca Petroleum Ltd.-vel – amely az Ithaca Petroleum Norge (IPN) 100%-os tulajdonosa – a leányvállalat megvásárlásáról. Az IPN többségében kőolajat tartalmazó vagyona nettó 600 millió hordó kőolaj-egyenértéket foglal magában. A munkaprogram három kutatófúrás lemélyítését tartalmazza 2015-ben és 2016-ban.

2015-ben az Egis Gyógyszergyár megvásárolta a Bayer lengyelországi Biovital® termékcsaládját. A Biovital® étrend-kiegészítő termékcsalád vitaminkészítményeket tartalmaz.

2015-ben a debreceni székhelyű TU-PLAST Tubusgyártó Kft. új, 6600 m² területű gyártócsarnokot helyezett üzembe. A vállalat polietilén tubusokat gyárt, 2015. évi termelési kapacitása 200 millió darab. A vállalkozás 75%-ban a svájci Hoffmann Neopac AG anyavállalat tulajdona.

2015. aug. 1-től a TVK új néven, mint Mol Petrolkémia Zrt. folytatja működését.

2015. aug. 25-én a „pétisó” műtrágyát a Veszprém Megyei Önkormányzat Értéktár Bizottsága a megye értéktárába vette.

2015-ben adták át a Mol Petrolkémia Zrt. új, butadién-kinyerő üzemét Tiszaújvárosban. Az új üzem évi 130 000 tonna butadiént állít elő, amely az autóabroncsokhoz felhasznált műgumi gyártásának legfontosabb alapanyaga. A tiszaújvárosi üzemben mintegy 5 millió autó-

gumi-abroncs előállításához szükséges butadiént állítanak elő évente. Az üzem építése 2013 szeptemberében kezdődött, a szerelése 2015 augusztusában fejeződött be.

2015. márc. 18-án hunyt el Várnai György, a Révai Miklós Gimnázium kémiatanára. Közreműködésével indult el a középiskolások Irinyi János kémiaversenye és a Középiskolai Kémiai Lapok, a KÖKÉL. Elsőként vette át a Rátz Tanár Úr Életműdíjat a kémia oktatása terén végzett munkájáért. Tanítványai országos tanulmányi versenyeken és diákolimpián is szerepeltek.

2015. jún. 22-én hunyt el Matherny Miklós, a Kassai Műszaki Egyetem professzora. Magyarországon az Egyetemes Kultúra Lovagja címmel tüntették ki. Tudományos és egyetemi oktatómunkája főként az analitikai kémia, a színképelemzés és a kemometria területein érvényesült.

2015. jún. 23-án hunyt el Patonay Tamás vegyész, a Debreceni Egyetem Szerves Kémia Tanszékének tanszékvezető professzora. Nemzetközileg elismert alaputatásokat végzett a preparatív szerves kémia területén. Kutatásai mellett kiemelkedő iskolateremtő oktatómunkája és tudományos szervező tevékenysége.

2015. júl. 25-én hunyt el Vámos Éva, a történelemtudomány kandidátusa, címzetes egyetemi tanár. Az Országos Műszaki Múzeumban (ma: Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum) több munkakörben dolgozott, 1994 és 2004 között főigazgatóként. Fontos szervezői és vezetői feladatokat vállalt hazai és nemzetközi szervezetekben, tudományos bizottságokban, mint a Magyar Kémikusok Egyesülete, a Műszaki és Természettudományos Egyesületek Szövetsége, az ICOM International Committee for Mu-

VAMOS ÉVA (KÖZEPEN) VAMOSNE VIGYAZO LILLYVEL ÉS PRÓDER ISTVÁNNAL

seums and Collections of Science and Technology, az International Union for the History and Philosophy of Science. 2009-ben a Budapesten tartott XXIII. Nemzetközi Tudomány- és Technikatörténeti Kongresszus magyar szervezőbizottságának elnöke volt. Részt vett a húsznyelvű muzeológiai szótár szerkesztésében, társszerkesztője volt a MTESZ évente rendezett ankétja alapján készített „Tanulmányok a természettudományok, a technika és az orvoslás történetéből” című kiadványnak. Szerkesztőbizottsági elnöke volt a Technikatörténeti Szemlének, szerkesztőbizottsági tagja az Orvostörténeti Közleményeknek. Tudományos kutatásaiban főként műszaki muzeológiával, a magyar tudományos műszaki kutatás nemzetközi kapcsolataival, a nők természettudományban betöltött szerepével, kémia- és vegyipartörténeti kérdésekkel, a magyar textilipar és háztartásvegyipar fejlődésével foglalkozott.

2015. szept. 11-én, harminckét éves korában hunyt el Árus Dávid vegyész. A Szegedi

Tudományegyetemen szerzett vegyész diplomát 2007-ben. A Szervetlen és Analitikai Kémia Tanszéken dolgozott doktori munkáján. Látványos, érdekes kémiai kísérletek bemutatásával, tervezésével foglalkozott. Iskolákban, természettudományos rendezvényeken tartott kísérleti bemutatóival járult hozzá a kémia népszerűsítéséhez.

2015-ben hunyt el *Várhelyi Csaba* vegyész, egyetemi professzor. 1949 és 1959 között a Bolyai Tudományegyetem Szervetlen és Analitikai Kémia Tanszékén tanársegéd, 1959 és 1988 között a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen tanársegéd, egyetemi főmunkatárs, majd adjunktus. 1999-ben a román Tanügyi Minisztérium „tiszteletbeli egyetemi professzor” címmel tüntette ki. Tudományos munkája során átmenetifém-vegyületek szintézisével, szerkezetük és kémiai tulajdonságaik vizsgálatával foglalkozott. 1989 után többször dolgozott Magyarországon vendégkutatóként, illetve vendégprofesszorként. Az Erdélyi Múzeum Egyesület alapító tagja. Tagja volt az Erdélyi Magyar Műszaki Társaságnak és a Magyar Kémikusok Egyesületének. Tankönyveivel, egyetemi jegyzeteivel és előadásaival jelentősen hozzájárult a magas színvonalú, magyar nyelvű kémiai oktatás fennmaradásához a Babeş-Bolyai Egyetemen.

2015. dec. 17-én hunyt el *Szekér Gyula* vegyész, a kémiai tudományok doktora, címzetes egyetemi tanár, iparpolitikus. 1949-ben a Pázmány Péter Tudományegyetemen vegyészdiplomát szerzett. 1949–50-ben a Fémipari Kutató Intézetben dolgozott tudományos kutatóként.

SZEKÉR GYULA, CSONKA ERNŐ FESTMÉNYE
(MIMIKI VEGETÉZETI MÚZEUM)

Kandidátusi disszertációját az alumíniumelektrolízis témakörben 1953-ban védte meg. 1971-ben szerezte meg a kémiai tudományok doktora fokozatot. A Budapesti Műszaki Egyetem címzetes

egyetemi tanára volt. 1954 és 1956 között az alumíniumipar vezetője, 1957-től miniszterhelyettes, majd a miniszter első helyettese, 1971–75 között nehézipari miniszter. Tevékeny részt vállalt az irányítása alá tartozó energetika, gyógyszeripar, kőolaj- és földgázipar, petrol-kémia, műanyag- és műtrágyagyártás, valamint alumíniumtermék-gyártás összehangolt kiépítésében, felfuttatásában, korszerűsítésében. 1975–80 között miniszterelnök-helyettesként főként a magyar gazdaság nemzetközi gazdasági kapcsolataival és az ipar strukturális korszerűsítésének problémáival foglalkozott. 1980-tól az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elnöke, 1984-től 1989-ig a Magyar Szabványügyi Hivatal elnöke volt. E munkaterületeken is alapvetően az ipar tudományos-műszaki korszerűsítése érdekében dolgozott. 1960 és 1986 között ipari csúcsvezetőként, műszaki és szellemi közreműködőként egy tucat nagyvállalat, valamint több mint száz létesítmény szellemi előkészítésében, döntéshozatalában és megvalósításában vett részt. Gazdaság- és iparpolitikai témakörben 13 könyvet és 150 publikációt jelentetett meg. Megalapította a várpalotai Thury-várban elhelyezett Magyar Vegyészeti Múzeumot, és értékes ipartörténeti dokumentumokkal gyarapította gyűjteményeit. Portréját, Csonka Ernő alkotását a „Híres vegyészek arcképcsarnoka” őrzi a múzeumban.

10. éve

2010. júl. 13-án avatták fel a Teva Gyógyszergyár debreceni telephelyén azt a MegaPack üzemot, mellyel a világ egyik legnagyobb csomagolóegysége jött létre. A fejlesztés alapján a debreceni telephely tablettagyártó kapacitása 15 milliárd egységre, csomagolási volumene pedig 10 milliárd egységre nőtt.

2010-ben az Amerikai Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegy Hivatala (USPTO) engedélyezte a piacvezető Thales Nano budapesti cég H-Cube reaktorának és a kapcsolatos hidrogénező technológiájának szabadalmi bejegyzését. A rendszer biztonságos, gyors és költséghatékony hidrogénezést tesz lehetővé.

2010-ben a BorsodChem teljes irányítását a kínai Wanhua Industrial Group vette át, miután megvásárolta a vállalat korábbi többségi tulajdonosai, a Permira (Permira Alapok) és VCP (Vienna Capital Partners) birtokában levő valamennyi BorsodChem-részvényt.

2010. okt. 4-én a Mal Zrt. Kolontár határában fekvő vörösiszap-tározójának fala átszakadt, és a kiáramló több millió köbméter lúgos vörösiszap három település, Devecsér, Kolontár és Somlóvásárhely jelentős részét elöntötte. A katasztrófában tíz ember meghalt, több mint százan sebesültek meg és mintegy ezer embert kellett kitelepíteni az iszapömlés sújtotta területéről. A vörösiszap-katasztrófa Magyarország történetének egyik legnagyobb környezeti és egyik legsúlyosabb ipari katasztrófája volt.

2010-ben a Richter Gedeon Nyrt. megvásárolta a svájci PregLem Gyógyszeripari vállalat részvényeinek 100%-át. Az akvizíció jelentősen hozzájárult a Richter nyugat-európai jelenlétének erősítéséhez. A PregLem gyógyszeripari vállalat termékfejlesztési és értékesítési tevékenységével a nőgyógyászati rendellenességek gyógyszeres kezelését segíti. A PregLem felvásárlását követően a Richter megvásárolta a német Grünenthal GmbH fogamzásgátló termékportfólióját.

2010-ben adták át az Arad–Szeged földgázvezetékét. A magyar FGSZ Földgázszállító Zrt. és a román Transgaz S.A. közösen építette meg a vezetékot, amely megteremtette a lehetőséget a két ország közötti földgázszállításra.

2010-ben hunyt el *Mihalik Béla* vegyész-mérnök, a Magyar Selyemipari Vállalat Selyemkikészítő gyárának főmérnöke. Több színezési és kikészítési technológiát vezetett be. Sokat tett a szakágazat fejlesztéséhez kapcsolódó közép- és felsőfokú oktatásért.

2010. febr. 25-én hunyt el *Márta Ferenc* akadémikus, az MTA egykori alelnöke, az MTA Kémiai Kutatóközpont nyugalmazott főigazgatója, a szegedi József Attila Tudományegyetem volt rektora. Kutatásai a termikus és a fotokémiai elemi reakciók kinetikájának vizsgálatához kapcsolódtak.

2010-ben hunyt el *Kircsi Imre*, a szegedi JATE Alkalmazott Kémiai Tanszékének tanszékvezető professzora. Halogénezett szénhidrogének, mint környezetkárosító anyagok zeolitokkal történő ártalmatlanításával, majd zeolitbázisú, anyagok katalitikus alkalmazásával foglalkozott. Jelentős eredményeket ért el a nanoszerkezetű anyagok kutatásában is.

MÁRTA FERENC

2010. jún. 1-jén hunyt el *Ettre László* vegyész-mérnök. A Richter Gedeon Gyógyszergyárban, majd Veszprémben a NEVIKI-ben (Nehézvegyipari Kutató Intézet), később Budapesten a Műanyagipari Kutató Intézetben dolgozott. 1956-ban Nyugat-Németországban, a LURGI Művek gázkromatográfiás laboratóriumának vezetője lett. 1958-tól rövid megszakítással az USA-ban, a Perkin-Elmer cégnél dolgozott 1990 végéig.

2010. jún. 11-én hunyt el *Kapovits István*, az ELTE Szerves Kémiai Tanszékének professzora. Kutatócsoportjával szerves kénvegyületek elektron- és térszerkezetének vizsgálatával, szintézisük és reakciómechanizmusaik megállapításával foglalkozott. Munkája során 1970–71-ben új vegyületcsaládot fedezett fel, a stabilis spirozulfuránokat.

2010. okt. 12-én hunyt el *Szekeres Gábor* vegyész-mérnök, a Magyar Kémikusok Lapja örökös főszerkesztője. A NIM Ipargazdasági Főosztálya csoportvezető főmérnökékként tervezési feladatokat látott el, de fontosnak tartotta az ipari emlékek megőrzését is. Egyik kezdeményezője volt a várpalotai Vegyészeti Múzeum létrehozásának. Munkásságának legnagyobb és legfontosabb részét a Magyar Kémikusok Lapja szerkesztése jelentette. 1959-től négy évtizeden át volt a lap főszerkesztője, gondoskodott annak fennmaradásáról, tartalmának bővítéséről. Ezt követően a szerkesztőbizottság elnökeként tovább segítette a szerkesztőbizottság és a lap szerzőinek munkáját.

15 éve

2005-ben a Sanofi-Aventis Gyógyszergyártó cég a Chinoin leányvállalatánál megkezdte kutatási-fejlesztési központjának létrehozását. A beruházás értéke 15 millió euró volt. Ugyanebben az évben avatták a vállalat Csanyik-völgyi telepén az előre töltött fecskendőt gyártó üzem, valamint a hozzá tartozó laboratóriumot és magasraktárt.

2005. ápr. 5-én adták át az óbudai Graphisoft Park új biotechnológiai épületömbjét, amely többek között a bio- és nanotechnológiai kutatásokban élenjáró ComGenex cégcsoportnak ad otthont. A ComGenex Rt.-t magyar vállalkozók alapították 1992-ben. A cég világszerte több mint 250 gyógyszerkutató intézménnyel áll kapcsolatban.

2005. jún. 30-án döntött úgy a Magyar Alumínium Rt. igazgatósága, hogy leállítják az inotai alumíniumkohót. A leállításhoz

INOTAL ALUMÍNUMFELDOLGOZÓ, VÁRPALOTA

gazdaságossági okokból került sor a magas villamosenergia-költségek és az értékesítés veszteségei miatt. Az alumíniumkohót 1950-ben létesítették. Területén jelenleg az Inotal Zrt. működik, amely villamos- és acélipari célra felhasznált durvahuzalokat, aeroszolos palackokhoz alapanyagot, transzformátor-, építőipari és egyéb szalagokat, több iparágban felhasználható húzott huzalokat és öntészeti tömböket gyárt.

2005. aug. 10-én jelentették be, hogy az ICN Hungary (Alkaloida, Tiszavasvári) jogutódja, a Valeant amerikai cég eladta a vállalatot az indiai Sun Pharmaceutical Industries Ltd. cégnek. A Sun Pharma India ötödik legnagyobb gyógyszervállalata, amely az ICN megvásárlásával az európai generikus gyógyszerpiacra kívánt belépni.

2005 őszén avatták fel a Michelin cégcsoport új magyarországi gyárát Nyíregyházán. Az üzem évi 800 ezer darab, személygépkocsikhoz való gumiabroncsot gyárt.

2005 októberében ünnepélyesen felavatták a TVK Nyrt.-nél, Tiszaújvárosban, a Petrolkémiai Fejlesztési Projekt létesítményeit.

2005-ben a TVK Nyrt.-t az Európai Vegyipari Tanács (CEPIC) tagjává választotta. Ennek következtében a TVK és a Molcsoport közvetlenül részt tud venni az európai vegyipari cégeket érintő törvényhozási folyamatokban.

2005-ben hunyt el *Somló György*, a Vegyterv nyugalmazott igazgatója, a Miskolci Egyetem címzetes egyetemi tanára. A zürichi műegyetemen szerezte vegyész-mérnöki oklevelét, és ott is doktorált. A Chinoin gyógyszergyárban, majd a fűzfői Nitrokémiánál dolgozott, ez utóbbiban a gyár igazgatójaként. 1956-tól nyugdíjazásáig a Vegyterv igazgatója. Vezetése alatt a Vegyterv a legjelentősebb magyar tervezőirodává alakult, ahol a ha-

zai munkák mellett exporttervezési feladatokat is vállaltak. Egyetemi oktatói és tankönyvírói munkásságát nyugdíjas éveiben is folytatta, hosszú időn át volt a Magyar Kémikusok Lapja munkatársa.

2005-ben hunyt el *Sebestyén Béla* vegyész-mérnök, vezérigazgató. A Veszprémi Vegyipari Egyetem Ásványolaj és Petrolkémia Szakán szerzett oklevelet 1967-ben. A Dunai Kőolajipari Vállalatnál kezdett dolgozni, majd a Németországban, a schwedti petrolkémiai kombinátnál töltött gyakorlati éveket követően, a DKV technológiai részlegéhez került. Technológusi, majd üzemcsoport-vezetői beosztás után a DKV vezérigazgató-helyettese lett. 1991–1995 között a megalakuló Mol Rt. Feldolgozási és Kereskedelmi Divíziójának vezetője. Fontos szerepe volt a Mol Rt. környezetvédelmi helyzetének javításában, a vállalat folyamatos fejlesztésében. 1996–2002 között, nyugdíjba vonulásáig, a Terméktároló Rt. első vezérigazgatója volt.

2005. jún. 17-én hunyt el *Károlyi József* vegyész-mérnök, a Nagynyomású Kísérleti Intézet (NAKI) igazgatója. A Varga József-iskola képviselőjeként kiemelkedő elméleti tudásához több üzemben gyűjtött tapasztalatokat (Péti Nitrogénművek, Péti Kőolajipari Vállalat, Fővárosi Gázművek). Később a *Varga József* alapította NAKI-ban eredményes félüzemi kísérleteket folytatott a Varga-féle hidrokra-ek-eljárás továbbfejlesztése folyamán. A nagyüzemi kísérleteket a németországi Böhlenben végezték és a megalakuló Magyar–Német Varga Tanulmányi Társaság magyar igazgatója lett. *Varga József* halála után, 1956-ban a NAKI igazgatóhelyettese, majd 1959-ben igazgatója. Vezetése alatt az intézet a korszerű hidrogénező, dehidrogénező technológiák legjobb képviselőjévé fejlődött. Kutatásai alapján valósult meg Magyarországon többek között a zsíralkohol, a

furfuril-alkohol, a szorbit és az N-izopropilaminiln gyártása.

2005-ben hunyt el Nagy Sándor vegyész-mérnök. Az Olajterv fejlesztési igazgatójaként a kőolajipar műszaki fejlesztési kérdéseivel foglalkozott, így a kőolajdesztilláció javításával, kőolajipari és vegyipari készülékek fejlesztésével, a kőolajbányászat új módszereinek kialakításával.

2005-ben hunyt el Halász Aurél gépészmérnök, egyetemi tanár. Oklevelét a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán szerezte, majd a BME és az Állami Műszaki Főiskola után 1951-től a Veszprémi Vegyipari Egyetemen (Pannon

HALÁSZ AURÉL

Egyetem) folytatta oktatómunkáját. Megszervezte az egyetem Géptan Tanszékét, 1960–1966 között irányította a BME Gépészmérnöki Karának Veszprémbe kihelyezett esti tagozatát, 1962–1968 között az egyetem rektorhelyettesi tisztét töltötte be. Kutatásaiban többek között a szabályozószelepek hazai fejlesztésével foglalkozott. Az MTA Veszprémi Területi Bizottságában megalapította a Gépészeti Munkabizottságot, melynek 1989-ig elnöki feladatait is ellátta.

2005. okt. 12-én hunyt el Paulik Ferenc vegyész-mérnök, a termoanalitikai kutatások nemzetközileg elismert személyisége. A Paulik Jenővel és Erdey Lászlóval közösen szabadalmaztatott találmány, a derivatográf egyik felfedezője és megvalósítója. Készülékük kiemelkedő jelentőségű a termoanalitika fejlődése szempontjából, mert további műszerrendszerek kialakítását tette lehetővé. A Paulik testvéreket 1974-ben a Nemzetközi Termoanalitikai Szövetség Mettler-díjjal tüntette ki.

2005. okt. 30-án hunyt el Fonyó Zsolt vegyész-mérnök, az MTA tagja, a BME Vegyipari Műveletek Tanszékének tanszékvezető professzora, az MTA-BME Műszaki Kémiai Kutatócsoport vezetője. 1967-ben a Veszprémi Vegyipari Egyetemen szerzett oklevelet. Kezdetben az Olajterv-nél dolgozott, majd 1974-től a BME Vegyipari Műveletek Tanszékén adjunktus. Emellett vendégprofesszor volt a tokiói és a zürichi egyetemen. Munkáiban megfogalmazta a termikus elválasztási műveletek energetikai javításának termodinamikai alapjait. Kutatásai során teljes vegyipari folyamatok tervezésével, energetikailag integrált folya-

matok tervezésével, különleges szétválasztó műveletek fejlesztésével, környezetbarát folyamattervezéssel foglalkozott. Több mint háromszáz tudományos közlemény és hét könyv szerzője. Földes Péter és Fábry György alkotótársakkal írt „Rektifikálás”, illetve „Vegyipari műveletani alapismeretek” című könyvei a vegyész-mérnök-képzés alapműveivé váltak.

2005-ben hunyt el id. Nyiredy Szabolcs vegyész-mérnök, a Richter Gedeon Vegyészeti Gyár (Kőbányai Gyógyszerárugyár) központi analitikai laboratóriumának (később: Minőségfejlesztési és Ellenőrzési Főosztály) vezetője. A hazai gyógyszerellenőrzés kiemelkedő képviselőjeként tagja volt a Magyar Gyógyszerkönyvek (V–VII) Kémiai Albizottságának, illetve az Egészségügyi Tudományos Tanács Gyógyszerészeti és Gyógyszerkönyvi Bizottságának.

2005-ben hunyt el Pauka Imre vegyész, a pécsi Pollack Mihály Műszaki Főiskola főigazgatója, majd az OKTH Környezetvédelmi Intézetének igazgatója. 1967–68-ban meghívott előadó Németországban az apoldai és a weimari főiskolán. Szilikátrendszerek reakciótipusainak reakciókinetikai vizsgálatával, a környezetvédelmi kérdések közül levegőszennyezéssel, környezeti hatásvizsgálatokkal foglalkozott.

20 éve

2000-ben a Richter Gedeon Rt. nyerte el az első alkalommal négy másik hazai vállalat mellett az Oktatási Minisztérium által kiírt Kármán Tódor-díjat. A díjat az oktatás, kutatás, felnőttképzés támogatására alapították.

2000-ben a Mol Rt. átadta az algyői kőolaj- és földgázmező rekonstrukciós programjának kulcsleltésményét, az LTEX (Low Temperature Extraction) gázelőkészítő üzemét.

2000-ben elkészült a Chinoin Rt. Csanyikvölgyi üzemének második injekciógyártási gyártósora. A gépsoron heparin-injekciót készítenek.

2000 márciusában a Mol Rt. Dunai Finomító Reformáló 4 üzemében saját fejlesztésű technológiát helyeztek üzembe, amelynek segítségével a reformátum benzoltartalma 1% alá csökkent.

2000. márc. 17-én a Richter Gedeon Rt. Dorogi Gyáregységében átadták az új szteroidüzemet és a kísérleti laboratóriumot. A szteroidüzem teljes egészében folyamattípusúvá alakították, a legkorszerűbb környe-

zetvédelmi feltételeknek felel meg, légtisztító berendezésében biofiltereket és katalitikus oxidációs módszert alkalmaz. A kísérleti nagylaboratórium új gyártástechnológiák kidolgozására épült.

2000. ápr. 1-jétől a TVK Rt. meglévő kft.-ibe szervezte át műanyag-feldolgozó üzemét (Biafol, Flexofol, Tisza-Form és HelioPlast Kft.).

2000. ápr. 27-én a Richter Gedeon Rt. központi telephelyén átadták a 16 milliárd Ft összköltségű hormontablettázó és kiszerező üzem, valamint a gyógyszerkészítmény-fejlesztési kísérleti üzem és laboratóriumot. Az üzem évente 6 milliárd tablettát gyárt.

2000 májusában tizenkét festékipari vállalat elhatározásából megalakult a Magyar Festékgyártók Országos Szövetsége (MAFEOSZ).

2000. dec. 1-jén a Graphisoft R&D Rt., az Ericsson Magyarország Kft., valamint a Richter Gedeon Rt. bejelentették, hogy közös alapítványt hoznak létre a Magyar Természettudományos Oktatásért. Az alapítvány kuratóriuma évente ítéli oda a Rátz Tanár Úr Díjat 2 matematika-, 2 fizika- és 2 kémiatanárnak.

2000-ben hunyt el Péceli Béla vegyész-mérnök, a kőolajfeldolgozás, a szénhidrogén-kutatás elismert szaktekintélye. Egyik vezetője volt a Dunai Kőolajipari Vállalat építésének, majd az Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt (OKGT) kőolaj-feldolgozási igazgatójaként sokat tett az iparág fejlesztéséért. Tagja volt a Kőolaj Világkongresszus Állandó Tanácsának, számos kőolaj-feldolgozási és petrokémiai konferenciát szervezett.

2000 márciusában hunyt el Szekerke Mária vegyész, c. egyetemi tanár. Vizsgálta a rákellenes gyógyszerek hatásait, foglalkozott a rák-kemoterápiában alkalmazott szerek immunrendszert károsító hatásának ellensúlyozásával.

2000 júliusában hunyt el Schön István, a Richter Gedeon Rt. kutató vegyésze. Peptidekkel, peptidok szintézisére alkalmas

SZTEROIDSÁRNOK, DOROG

módszerek kidolgozásával foglalkozott. A Kisfaludy Lajos Alapítvány titkáraként sok fiatal kutató indulását támogatta.

2000. szept. 16-án hunyt el **Nikolics Károly** gyógyszerész, a Magyar Gyógyszerészei Társaság elnöke. A háború előtt egyetemi oktató, majd Sopronban vezette a gyógyszer-tárát, amely később az Egészségügyi Minisztérium kísérleti gyógyszer-tára lett. Kutatásaiban a gyógyszer-analitika és a krisztallográfia határterületével foglalkozott. Számos tudományos szaktanácsadósági munkája mellett létrehozta az MKE helyi csoportját, segítette országos konferenciák soproni megrendezését.

2000. okt. 18-án hunyt el **Gémes István** vegyész, a Huntsman Co. Hungary (korábban NITROIL Vegyipari Ter-

GÉMES ISTVÁN

melő-Fejlesztő Közös Vállalat) elnök-vezérigazgatója. Katalitikus vegyipari eljárások kidolgozásával és megvalósításával foglalkozott.

2000. nov. 3-án hunyt el **Fodor Gábor** vegyész, a szegedi tudományegyetem és a québeci Université Laval professzora, a szerves kémiai oktatás és kutatás neves képviselője. Tudományos eredményeiből is kiemelkedőek a reakciómechanizmusok kutatásával, sztereokémiával foglalkozó munkái. „Szerves kémia” tankönyve alapvető kézikönyvként németül is megjelent.

2000. nov. 11-én hunyt el **Bihari István** vegyész, a hazai szerves vegyipar és gyógyszeripar kiemelkedő személyisége. A Reanal Finomvegyészgyárban műszaki igazgatóhelyettesi, az Egyesült Gyógyszer és Tápszergyárban (Egis) igazgatói, a Chinoiban vezérigazgatói állást töltött be. Szakmai és érdekvédelmi szövetségek alelnöki, elnöki pozícióit látta el (Ma-

gyar Iparjogvédelmi Egyesület, MTE SZ, Menedzserek Országos Szövetsége).

2000. nov. 24-én hunyt el **Kiss László**, az Országos Műszaki Múzeum főigazgató-

KISS LÁSZLÓ ÉS KISZELE GYULA KÖNYVE

helyettese. A műszaki múzeumok nyilvántartási, feldolgozási módszereinek kidolgozásában, a műtárgyak védetté nyilvánításához szükséges alapelvek kimunkálásában, a múzeumok működéséhez szükséges pénzügyi háttér megteremtésében elvülhetetlen érdemeket szerzett.

2000. dec. 7-én hunyt el **Szabó Gergely** vegyész, a Petrolkémiai Beruházási Vállalat igazgatója, 1953–57 között a Magyar Kémikusok Egyesületének elnöke. Fontos szerepe volt a Tiszai Vegyi Kombinát építésében.

25 éve

1995-ben a Teva (Izrael legnagyobb gyógyszeripari cége) vette meg a Biogal Rt. részvényeinek 78%-át.

1995-ben az Akzo-Nobel Coatings Rt. (a TVK festékgyárából alakult vegyesvállalat) teljesen külföldi tulajdonba (holland, svéd) került.

1995-ben a Tiszai Vegyi Kombinát volt Geotextília üzeme kft.-vé alakult. A 100 millió Ft-os alapítke 25,1%-a a TVK-é, 74,9%-a a holland Acquest Invest BV tulajdona.

1995-ben a Richter Gedeon Rt. eladta a Dorogi Hulladékégető Kft.-ben még meglévő részesedését is a francia Sico és Sicomay cégeknek, így azok 100%-ban tulajdonosok lettek.

1995. jún. 20-án a TVK Rt. igazgatósága a Mútrágyagyár végleges leállítása mellett határozott. Több mint 30 év után megszűnt a műtrágyagyártás a TVK Rt.-nél (a nitrogénműtrágya-gyár építését 1960-ban kezdték meg).

1995. aug. 16-án a TVK Rt. polipropilén-gyárában sikeres kísérletet folytattak a Solvay-katalizátor alkalmazásával.

1995 nyarán helyezték üzembe a Graboplast Rt.-nél Európa legnagyobb, folyadék-tartalmú aeroszolok megbontására használt elektrofiltert.

1995 szeptemberében a Zoltek amerikai vállalatcsoport megszerezte a Magyar Viscosa Rt. közel 80%-os tulajdonát.

1995. szept. 13-án megalakult az MTA Gyógyszerkémiai és Gyógyszer-technológiai Munkabizottsága, amely évente szimpóziumokat szervez szakterületi kutatási eredményeinek megismerésére és hasznosítására.

1995 novemberétől a Petrogáz Kft., a Molcsoport régi tagja Mol-Chem Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. néven folytatja működését.

WIGNER JENŐ

1995. jan. 4-én hunyt el **Wigner Jenő** Nobel-díjas fizikus. Munkásságát Budapesten vegyész-mérnök-ként kezdte, majd Berlinben és Göttingenben fizikusként folytatta. A harmincas évektől kezdődően hat évtizeden át az amerikai Princetoni Egyetemen kutatott és oktatott. Az 1963-ban elnyert fizikai Nobel-díj indoklása: „Wigner Jenőnek az atommag és az elemi részecskék elméletéhez adott hozzájárulásáért, elsősorban az alapvető szimmetriaelvek felfedezéséért és alkalmazásáért.”

1995. jún. 16-án hunyt el **Szabó Zoltán Gábor** nemzetközileg elismert kémikus, akadémikus, a Szegedi Tudományegyetem (1947–1967) és az ELTE professzora (1965–1979). Elsősorban a reakciókinetika és a heterogén katalízis területén ért el fontos eredményeket, amelyeket több mint háromszáz közleményben és számos könyvben tett közzé.

30 éve

1990 januárjában a Tiszai Finomító és az olasz Snamprogetti licencszerződést kötött izobutilén gyártására.

1990. febr. 1-jén a Péti Nitrogénműveket egy nyolctagú konzorcium a Chemolimpex

közvetítésével megvásárolta, és megalakította a Nitrogénművek Rt.-t.

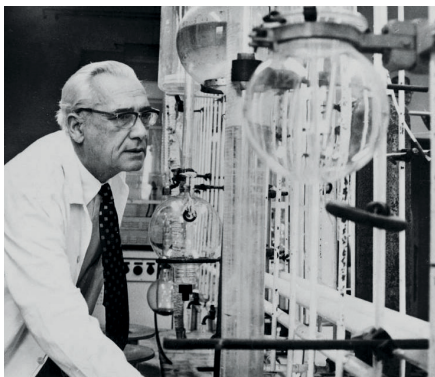
1990. ápr. 2-án megalakult a Magyarországi Gyógyszergyártók Országos Szövetsége (MAGYOSZ). Alapszabálya szerint elsősorban szakmai, gazdasági és tudományos érdekképviseletet ellátó országos szervezet.

1990. ápr. 11-én az Alkaloida Vegyészeti Gyárban (akkor ICN Hungary) az innovációs tevékenység fejlesztésére kutatóbázist avattak.

1990. máj. 1-jén a Tiszai Vegyi Kombinát Festékgyára AKZO–TVK Festékgyártó és Kereskedelmi Rt.-vé alakult. A részvények 51%-a a holland AKZO-Coatings International BV, 49%-a a TVK tulajdonába került. A részvénytársaság volt a TVK első olyan vegyesvállalata, amelynek alapítókéje több mint egymilliárd Ft, a külföldi partner részesedése pedig meghaladta az 50%-ot.

1990. jún. 5-én alakult meg a Magyar Vegyipari Szövetség (MAVESZ). Az alapító vállalatok és intézmények a magyar vegyipar termelésének több mint 90%-át képviselték.

1990. nov. 13-án adták át a Taurus nyíregyházi gyárában az új gumibroncsszövet-üzem szövetítő sorát. Az üzem világbanki hitelből épült.

BOGNÁR REZSŐ

1990. febr. 4-én hunyt el Bognár Rezső kétszeres Kossuth-díjas egyetemi tanár, az MTA tagja, a Debreceni Akadémiai Bizottság alapító elnöke. A KLTE Szerves Kémiai Intézetének élén új kutatási iskolát teremtett. A szénhidrátkémiai kutatások nemzetközi hírű művelője volt.

40 éve

1980. okt. 8-án avatták fel a Mosonmagyaróvári Timföld- és Műkorundgyár új műkorundüzemét. Az üzem terméke a csiszolóeszköz-gyártás alapanyaga.

1980. okt. 31-én avatták fel a 7,5 milliárd forintért felépült Tiszai Kőolajipari Vállalatot.

BRUCKNER GYŐZŐ

1980. márc. 8-án hunyt el Bruckner Győző akadémikus, a Budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Szerves Kémiai Tanszékének professzora. Legjelentősebb tudományos eredményei a peptidkémiai kutatások területén születtek. A kutatás mellett 1952-ben jelent meg először a „Szerves kémia” című könyve, amely a képzés, továbbképzés és kutatás megbízható forrásmunkája lett.

1980. máj. 15-én hunyt el Lőrinc Andor vegyész-mérnök, a kémiai tudományok kandidátusa, az Alkalmazott Kémiai és Kolorisztikai Laboratórium vezetője. A Kolorisztikai Értesítővel irodalmi fórumot teremtett. Hosszú ideig volt a Magyar Kémikusok Egyesületének főtitkár-helyettese.

1980. nov. 9-én hunyt el Szőkefalvi-Nagy Zoltán, főiskolai tanár, kémiatörténész. Oktatómunkája mellett a magyarországi kémia történetének kiemelkedő ku-

SZŐKEFALVINAGY ZOLTÁN

atója, aki eredményeit mintegy kétszáz dolgozatban és a *Szabadvány Ferenc szerzőtársaként* írott könyvben – A kémia története Magyarországon (Bp., 1972) – bocsátotta közre.

50 éve

1970 közepén kezdte meg a termelést a Borsodi Vegyi Kombinát évi 24 kt teljesítményű PVC II. gyára.

1970 októberében helyezték üzembe a Tiszai Vegyi Kombinát évi 24 kt teljesítményű polietiléngyárának polimerizációs részlegét. Kezdetben külföldről vásárolt etilént használtak fel, az etilénüzem később, 1971 márciusában kezdett termelni.

1970 végén a Dunai Kőolajipari Vállalatnál (ma: Mol Dunai Finomító) üzembe helyeztek egy 700 kt/év kapacitású gázolaj-kénmentesítő üzemet. Ebben az évben indult meg a vállalatnál a petrokkémiai benzolgyártás is 12 kt/év teljesítménnyel.

1970. febr. 25-én hunyt el Hevesi Gyula vegyész-mérnök, közgazdász, Kossuth-díjas, az MTA tagja. 1956–60-ban az MTA titkára, 1960–1967 között az MTA alelnöke volt.

1970. júl. 7-én nyílt meg Várpalotán a Vegyészeti Múzeum állandó kiállítása a részben felújított Thury-várban.

1970. szept. 14-én hunyt el Kőszegi Dénes analitikus vegyész, gyógyszerkémikus, egyetemi tanár, a kémiai tudományok kandidátusa. Főleg a klasszikus analitika, gyógyszervizsgálat, a hazai cellulózgyártás technológiájának kidolgozása foglalkoztatta.

BITTERA GYULA

1970. okt. 21-én hunyt el Bittera Gyula vegyész-mérnök, a magyar illóolajipar megteremtője, az első hazai illóolajgyár igazgatója.

1970. nov. 29-én hunyt el *Bayer Jenő* kémia-fizika szakos tanár, a kémiai tudományok kandidátusa. A Kőbányai Gyógyszerárugyárban (ma: Richter Gedeon Nyrt.) növényi eredetű gyógyszeranyagok és gyógyszerkészítmények kutatásával foglalkozott.

1970. dec. 19-én hunyt el *Rády György* vegyészmérnök, egyetemi docens. A Budapesti Műszaki Egyetem Alkalmazott Kémia Tanszékének tanszékvezető-helyettese volt. Nemvízes közegben végbe menő reakciók tanulmányozásával foglalkozott, új fotometriás meghatározási módszereket dolgozott ki.

60 éve

1960-ban alapították a Dunai Kőolajipari Vállalatot, az ország legnagyobb kőolaj-feldolgozó üzemét.

DUNAI FINOMÍTÓ, SZÁZHALOMBÁTTA

1960-ban alakult meg Veszprémben az MTA Műszaki Kémiai Kutató Intézete (MÜKKI). Az intézet a Budapesti Műszaki Egyetemen és a Veszprémi Vegyipari Egyetemen már működő tanszéki kutatócsoportok bevonásával létesült. 2004-től csatlakozott a Pannon Egyetemhez. Az Intézet 2016 óta az egyetemi rektor alá rendeltlen működik, és tevékenységét Bio-nanotechnológiai és Műszaki Kémiai Kutatóintézet néven folytatja tovább.

1960-ban Biogal Gyógyszerárugyár néven egyesült a Debreceni Gyógyszergyár és a Hajdúsági Gyógyszergyár.

1960-ban a leállított Borsodi Kokszművek helyén megkezdték az első 6000 t/év kapacitású PVC-gyár létesítését. A gyár építésére Berentei Vegyiművek néven új vállalat alakult, amely 1963-ban egyesült a Borsodi Vegyi Kombináttal (BVK PVC I. gyára). A PVC I. gyár Uhde-Hoechst-eljárással karbidacetilén-alapon állított elő szuszpenziós PVC-t.

BIOGAL, 1960

1960. ápr. 14-én hunyt el *Nyul Gyula* vegyészmérnök, a kémiai tudományok kandidátusa. *Varga József* professzor minisztersége idején, a II. világháború alatt a Műegyetem Kémiai Technológiai Tanszékét vezette. 1950-től a Magyar Ásványolaj- és Földgázkísérleti Intézet (MÁFKI) tudományos osztályvezetőjeként, főleg a kőolaj-feldolgozó ipar fejlesztésével foglalkozott. (A veszprémi MÁFKI-t több kutatóintézettel együtt az 1990-es években felszámolták, épületében a Pannon Egyetem könyvtára és levéltára működik.)

1960. júl. 16-án hunyt el *Sólyom Barna Zoltán* vegyészmérnök, egyetemi tanár. Műszaki igazgatója volt a Hungária Guttapercha és Gumigyárnak, tanára a Műegyetemnek, 1950–52 között a Szerves Vegyipari Kutató Intézet osztályvezetője, majd a Műszaki Gumigyár kémiai és fizikai laboratóriumának vezetője. 1953-tól a Bőr-, Cipő- és Szőrmeipari Kutató Intézet tudományos munkatársa. Anyagvizsgáló műszerek szerkesztése kapcsolódik munkásságához.

1960. szept. 25-én hunyt el *Gerencséry Béla* vegyészmérnök, élelmiszervegyész. Az Agrártudományi Egyetemen a Mezőgazdasági Iparok Tanszékének tanára, majd 1949-től az Élelmiszeripari Technikum tanára. Számos tankönyvet írt az élelmiszeripari oktatás számára.

70 éve

1950. jan. 1-jén jött létre a Gyógyszeripari Kutató Intézet Budapesten (1964-től Gyógyszerkutató Intézet). Feladata volt a magyar gyógyszeripar korszerűsítésének és fejlesztésének megalapozása. 1999-ben a Gyógyszerkutató Intézet teljes tulajdonát az IVAX Corp. floridai

gyógyszercég vásárolta meg. Kezdetben a Richter 1/6 tulajdonrészt megtartott, de az év végére a Richter része az IVAX hollandiai leányvállalatához került.

1950 februárjában a dr. Wander Rt. gyárhoz öt üzemet csatoltak, úgymint a Pálik és Tsai, a Krompecher, az Octan, az Egger Leo és Egger Izidor, valamint a Medichemia Rt. gyógyszergyártó üzemeket. Az összevonással jött létre az Egyesült Gyógyszer- és Tápszergyár (1985 óta Egis Gyógyszergyár).

1950 májusában jelölték ki a Tiszamenti Vegyiművek végleges telephelyét Szolnokon. Az 1952-ben működésbe lépett gyár tulajdonosa az 1997. évtől a Bige Holding Kft.

1950. nov. 2-án indult meg a termelés az Almásfüzitői Timföldgyárban. (1994-ben a bauxitfeldolgozást értékesítési nehézségek miatt megszüntették, majd 1997-ben a gyárat véglegesen leállították.)

1950-ben a Chinoinban *Földi Zoltán* és *König Rezső* kutatócsoportja megoldotta a penicillin hazai előállítását.

1950 óta üzemel a Mosonmagyaróváron az elektrokorund-üzem. (A gyár elnevezése ma: Magyaróvári Timföld- és Műkorund Zrt.)

1950-ben alapították a Vegyiműveket Tervező Vállalatot (Vegyterv), mai elnevezése: Vegyipari Tervező és Vállalkozó Zrt.

1950. dec. 4-én hunyt el *Széki Tibor* vegyész, akadémikus. A kolozsvári Egyetemen *Fabinyi Rudolf* munkatársa, majd a Szegeden újonnan alapított Tudományegyetem Szerves Kémiai Tanszékének vezetője. 1934-től a Budapesti Tudományegyetemen az analitikai és a gyógyszerészeti kémia tanára. Főleg a színezékek kémiájával foglalkozott, de jelentősek a trombózis elleni gyógyszerek előállítására folytatott kutatásai is.

75 éve

1945. jan. 27-én hunyt el *Konek Frigyes* vegyész, akadémikus, egyetemi tanár, az Országos Kémiai Intézet Technológiai Osztálya kísérletügyi igazgatója. A mezőgazdasági kémia és a szintetikus szerves kémia kérdéseivel foglalkozott.

1945 júniusában hunyt el *Binder Kotrba Géza* vegyészmérnök, aki 'Sigmond Elek' utódként 1939-től vezette a Műegye-

BINDER KOTRBA GÉZA

tem Mezőgazdasági Kémiai Technológia Tanszékét. 1944-ben óvóhelyet építtetett, ahol elhelyezték a tanszék értékes műszereit; az év decemberében a nyugatra telepített egyetemi hallgatók kísérőjeként utazott Németországba, s ott is hunyt el. Az erjedés mechanizmusának kutatója volt, s foglalkozott a C-vitamin alapanyagának, a szorbóznak mikrobiológiai előállításával. Egy kiváló oxidálóképességű acetobakter-törzset tiszta tenyészetben sikerült előállítani. Munkatársa volt a 'Sigmond Elek által írt „Mezőgazdasági Kémiai Technológia” (Bp., 1919, 1923) című egyetemi jegyzetnek, 1942–44-ben pedig a „Magyar Kémiai Folyóirat” társszerkesztője.

1945. aug. 18-án hunyt el *Szily Pál* orvos, a fizikai kémia és biokémia kutatója. Úttörő kutató- és kísérleti munkát végzett a fizikai kémia területén. 1903-ban jelent meg alapvető közleménye: „Indicatorok alkalmazásáról állati folyadékok vegyhatásának meghatározása” címmel. Kísérleteivel új módszer, a kolorimetriás pH-mérés alapján vetette meg. Felfedezte a pontos pH-értékek beállítására szolgáló mesterséges pufferoldatokat.

80 éve

1940. jan. 10-én hunyt el *Tangl Károly* fizikus, egyetemi tanár, az MTA tagja.

Potenciálmérettel, a folyadékok és gázok dielektromos állandójának vizsgálatával foglalkozott.

1940. márc. 27-én hunyt el *Szigeth Gábor* gépészmérnök egyetemi tanár. Részt vett a Péti Ammóniagyár tervezésében, indításában. Különleges szénlepárlási eljárás kifejlesztésében működött közre, amely alkalmas volt a várpalotai lignitből ammónia szintézisgáz előállítására. Az ún. Szigeth-Didier-eljárás az 1930-as években világvizonylatban is újdonságot jelentett.

1940. jún. 20-án hunyt el *Weszelszky Gyula* kémikus, gyógyszerész, a Földtani Társulat hidrológiai szakosztályának elnöke. *Lengyel Béla* munkatársaként kezdett radiokémiával foglalkozni, majd 1918-tól a budapesti tudományegyetem Radiológiai Intézetének volt a vezetője. Az általa kifejlesztett emanációmérő módszert széles körben alkalmazták.

90 éve

1930-ban alapította az I.G. Farbenindustrie a Magyar Pharma Gyógáru Rt.-t, a Reanal Finomvegyeszergyár jogelődjét.

1930-ban építették fel Dorogon a Schlatter-féle szénlepárlót, amely a dorogi barnaszén vegyipari feldolgozását lehetővé tette. Ma a dorogi szénfeldolgozó területén a Richter Gedeon Nyrt. gyáregységének üzei működnek.

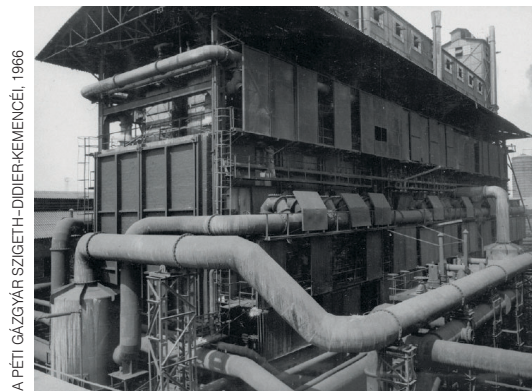
1930. szept. 27-én hunyt el *Balló Mátyás* kémikus, az MTA tagja, a pesti főreáliskola kémia tanára, a Fővárosi Vegyészeti és Tápszervizsgáló Intézet első igazgatója.

100 éve

1920. jan. 11-én született *Telcs Iván* vegyészmérnök, a kémiai tudományok kandidátusa. Műanyagipari kutatásokkal, a folyadékfázisú heterogén katalízis mechanizmusának vizsgálatával, elektronikus mérőműszerek szerkesztésével foglalkozott.

1920. jan. 16-án hunyt el *Krenner József Sándor* mineralógus, műegyetemi tanár, akadémikus. Korának egyik legjobb ásványismerője volt, számos új ásványt fedezett fel, ezeknek egy részét hazai tudósokról nevezte el. 1877-ben Nagyág híres aranybányájában új arany-ezüst-tellúr ércet fedezett fel, amelyet róla krenneritnek neveztek el.

1920. jan. 28-án született *Rusznák István* vegyész, Kossuth-díjas egyetemi tanár. A textiliparban töltött évek után a Bu-

A PÉTI GÁZVÁR SZIGETH-DIDIER-KEMENCEI, 1966

dapesti Műszaki Egyetemen, a *Csűrös Zoltán* vezette Szerves Kémiai Technológia Tanszéken dolgozott, előbb egyetemi docensi (1965), majd egyetemi tanári beosztásban. Egyúttal 1969-ig a Textilipari Kutató Intézet főosztályvezetője is volt. Csűrös Zoltán nyugdíjba vonulásakor, 1971-ben Rusznák professzor vette át a tanszék vezetését, s ezt a tisztét nyugdíjazásáig, 1990-ig töltötte be. Kutatási területe elsősorban a cellulózkémia volt, ebben a témában írta egyetemi doktori disszertációját, kandidátusi disszertációját (1959) és akadémiai doktori disszertációját (1975) is. Ez utóbbival kapcsolatos legjelentősebb találmánya, a termotex eljárás, ami a pamut és len fehérítésére és írézésére vonatkozik. Szabadalmát egy nagy német kikészítőgép-gyár vette meg.

FABINYI RUDOLF, DOBOS LAJOS FESTMÉNYE (MMKVA VEGYÉSZETI MŰZEUUM)

1920. márc. 7-én hunyt el *Fabinyi Rudolf* a kolozsvári egyetem vegyészprofesszora, majd rektora, az MTA tagja, a modern magyar szerves kémiai kutatás egyik megalapozója. „Vegyteni Lapok” címen ő jelentette meg az első hazai kémiai szakfolyóiratot (1882–1889). A Magyar Kémikusok Egyesületének egyik megszervezője és első elnöke volt. Nagy jelentőségűek a molekulatömeg meghatá-

zásával és a festőanyagokkal kapcsolatos kutatásai.

1920. szept. 12-én született *Bácskai Gyula* vegyész, a kémiai tudományok kandidátusa, c. egyetemi tanár. Tudományos munkásságának középpontjában a korrózió jelenségének elméleti és gyakorlati vizsgálata állt, kiemelten foglalkozott a vason keletkező kémiai védőrétegek korróziógátló hatásával.

1920. okt. 23-án született *Horvai Rezső* vegyész, a kémiai tudományok kandidátusa. A szegedi Tudományegyetem Kísérleti Fizikai Tanszékének munkatársa volt. Kutatásaiban a molekuláris lumineszcencia témakörével foglalkozott.

1920. dec. 3-án született *Hága László* vegyészmérnök, a kémiai tudományok kandidátusa. A szőnyi Kőolajipari Vállalatnál dolgozott, majd a százhalombattai Dunai Kőolajipari Vállalat főtechnológusa lett. Közreműködött a gyár tervezésének, üzembe helyezésének, a termelés megindításának minden munkafolyamatában. Üzemi baleset következtében hunyt el.

110 éve

1910. jan. 15-én jelent meg először a „Magyar Chemikusok Lapja” a Magyar Kémikusok Egyesülete gondozásában.

1910. szept. 7-én alapította *Wolf Emil* és *Kereszty György* az Alka vegyészeti gyárat, a Chinoin jogelődjét.

1910. nov. 5–8. között tartották a magyar vegyészek első országos kongresszusukat.

1910. nov. 25-én alapították a Hydroxigen Rt.-t, ahol hazánkban elsőként állítottak elő nagy mennyiségben ipari gázokat.

1910. febr. 12-én született *Erdey László* kétszeres Kossuth-díjas fiziko-kémikus, analitikus, az MTA és számos külföldi egyesület tagja, a Budapesti Műszaki Egyetem Általános és Analitikai Kémiai Tanszékének tanszékvezető professzora, a Magyar Kémikusok Egyesülete Analitikai Szakosztályának elnöke. Úttörő munkásságot fejtett ki a kemilumineszcenciás

indikátorok alkalmazásában. Legfontosabb kutatásai közé tartoztak a termikus analitikus vizsgálatok, egyik alkotója volt a világszabadalmat jelentő derivatográfnek. Nagy szerepe volt a hazai kémiai kutatás korszerű megszervezésében, a műszeres és szerves analitika oktatásában, valamint a szakmérnök-képzésben.

1910. jún. 18-án avatták hazánk első nő vegyészdoktorát, *Kovács Laurát*.

1910. okt. 14-én született *Keresztes Mátyás* vegyészmérnök, a kémiai tudományok kandidátusa, Állami-díjas. A Péti Nitrogénművek műszaki igazgatója, majd a Borsodi Vegyi Kombinát és a Tiszai Vegyi Kombinát beruházásainak műszaki irányításával foglalkozott. Könyve – Nitrogénipar (Bp., 1955) – a nitrogénműtrágya-gyártás egyik legteljesebb összefoglalása.

120 éve

1900. jan. 1-jén lépett életbe az a hírhedt új nyersolajtvörvény, amely a nyersolaj behozatali vámját aránytalanul növelte a magyar kőolajipart teljesen a Monarchia olajtermelő országai érdekeinek rendelte alá.

1900. márc. 21-én született *Imre Lajos* kémikus, egyetemi tanár. A budapesti tudományegyetemen, a kolozsvári egyetemen, a debreceni egyetemen tanított. A radiokémia első nemzetközi hírű magyarországi képviselője volt. Jelentős kutatói iskolát hozott létre.

1900. márc. 23-án hunyt el *Zsolnay Vilmos* keramikusművész, a pécsi porcelángyár felvirágoztatója. Közreműködött *Wartha Vince* eozinmázás technikájának kidolgozásában, s elsőként alkalmazta dísz tárgyain. Ő találta fel többek között az

épületdíszítésre ma is alkalmazott pi-rogránitot.

1900. júl. 7-én született *König Rezső* vegyészmérnök, gyógyszerkémikus. A CHINOIN gyár főmérnöke, vezérigazgatója, majd a Kutatási Főosztály vezetője volt. Tevékenysége jelentős a magyar gyógyszeripar történetében. Számos gyógyszerkészítmény előállításának kidolgozója. Nevéhez kapcsolódik az Ultraseptyl világszabadalma.

1900. nov. 8-án született *Csiky János* vegyész, főiskolai tanár. A Műegyetemen, a Kertészeti Főiskolán végzett tevékenysége után 1945-ben Brazíliában, majd az USA-ban dolgozott. Az atlantai Főiskola Vegyészeti Karának lett a dékánja. Kutatási területe a talajkémia, fizikai kémia.

1900. dec. 10-én született *Baskai Ernő* vegyészmérnök, a Közgazdasági Egyetem Kémiai Technológiai Tanszékének professzora. Jelentős tevékenységet fejtett ki a kémiai ismeretterjesztés terén.

1900. máj. 26-án született *Schay Géza* fiziko-kémikus, egyetemi tanár, akadémikus. Az MTA Központi Kémiai Intézetének volt az igazgatója. Adszorpciós és reakciókinetikai kutatásokkal foglalkozott.

125 éve

1895. jan. 15-én jelent meg először a „Magyar Chemiai Folyóirat”.

1895-ben a Magyar Ipar és Kereskedelmi Bank megalapította a Zalatnai Kénkovandipar Rt.-t. Az Rt. később Brassóban egy kénsav- és műtrágyagyárat állított fel.

1895-ben hozták létre Pozsonyban az Apolló Kőolajfinomító-gyár Rt.-t. A Duna mellé telepített gyár kezdetben orosz és galíciai kőolajat dolgozott fel. Az I. világháború ezt a nyersanyagforrást megszüntette Magyarország számára, így az Apolló Kőolajfinomítót az 1914-ben feltárt egbelli nyersolajmező látta el nyersanyaggal (Egbell ma: Gbely, Szlovákia). Üzemei a II. világháborúban, az 1944. június 16-án végrehajtott angol-amerikai légitámadás következtében megsemmisültek. Az 1957-ben alapított és 1960-ban működésbe lépett Slovnaft Kőolajfinomító tekinti magát jogutódjának.

1895. aug. 12-én jött létre a Budapesti Zsolnay-féle Porcelán-fajanszgyár Részvénytársaság, a Budapesti Porcelángyár jogelődje.

1895. ápr. 4-én született *Retzár Árpád* vegyészmérnök, a Veszprémi Egyetem Ás-

ALKA VEGYÉSZETI GYÁR

ZSOLNAY VILMOS

ványolaj- és Széntechnológiai Tanszékének tanszékvezető docense. Kutatómunkáját a Műegyetemen Varga József mellett köszönkártrányok hidrogénezésével kezdte. Foglalkozott a barnaszemek huminanyag-tartalma szerkezetének felderítésével. Jelentősek a tőzeg hasznosításával foglalkozó kutatásai. Több szabadalmazott eljárást dolgozott ki.

1895. júl. 6-án született Buzágh Aladár vegyész-mérnök, kétszeres Kossuth-díjas egyetemi tanár, az MTA tagja. A Műegyetemen szerzett oklevelet, majd Lipcsében Wolfgang Ostwald, Berlinben Freundlich mellett dolgozott. Hazatérése után a tudományegyetemen volt magántanár, majd az 1943-ban megszervezett Kolloidikai Intézet professzorává nevezték ki. A nevéhez fűződik a magyarországi kolloidikai iskola kialakítása, tudományos tevékenysége alatt a hazai kolloidika jelentős eredményeket ért el.

1895. aug. 5-én hunyt el Rozsnyay Mátyás gyógyszerész és kémikus. Munkássága már a múlt században jó hírnevet szerzett a magyar gyógyszergyártásnak. Olyan kinintartalmú gyógyszerkészítményt talált fel, amelynek nincs keserű íze, ezért elsősorban a gyermekgyógyászatban nyert alkalmazást. Találmányával a magyar orvosok és természetvizsgálók XIV. fiúmei nagygyűlésének pályadíját nyerte el.

1895. dec. 12-én hunyt el Jedlik Ányos István természettudós, feltaláló, bencés

JEDLIK ÁNYOS ISTVÁN

szerzetes, a kísérleti fizika kiváló művelője és oktatója, egyetemi tanár, az MTA tagja. Munkásságának első szakaszában kémiával, elektrokémiával és elektromosságtannal, később az elektromosságtan mellett főleg optikával foglalkozott. 1827–28-ban alakította ki „villamdelejes forgonyát”, amely az első tisztán elektromágneses hatás alapján működő elektromotor volt. 1861-ben fogalmazta meg a dinamo-elektromos elvet. Nagy

RETEZÁR ÁRPÁD (BALRA)

kapacitású elektromos sűrítője: a „csöves villámfeszítő” az atomtechnikai kutatásokban használt lökésgenerátorok előfutára.

1895. dec. 17-én hunyt el Irinyi János vegyész, feltaláló. A bécsi Polytechnikum

IRINYI JÁNOS SZOBRA A PPKE SOPHIANUM-ÉPÜLETÉN (HORVAY JÁNOS ALKOTÁSA)

hallgatójaként elsősorban a kémia érdekelte. Itt tökéletesítette a korábban használatos gyufát, elkészítette „zajongás nélküli” gyufáját. Tanulmányutat tett, és Rohenheimben mezőgazdaságtant tanult. A szabadságharc alatt a nagyváradi löpörgyárat vezette. Jelentősek elméleti kémiai munkái is. Említésre méltó tevékenységet fejtett ki a mezőgazdasági gép- és vegytan területén.

150 éve

1870-ben jelent meg Wágner László „Gazdasági műszaki vegytan” című tankönyv jellegű műve. Wágner a József Műegyetem mezőgazdaságtan- és erdészeti ismeretek tanára volt.

1870. október 1-jén a József Műegyetemen megkezdték az általános és a technikai kémia oktatásának különválasztását. Ekkor alapították a „vegyiparműtan”, mai

néven Kémiai Technológia tanszékét. A tanszék vezetésével Eötvös József kultuszminiszter Wartha Vincét bízta meg, aki kialakította és negyven éven át folytatta a kémiai technológia tárgy oktatását.

175 éve

1845-ben jelent meg Budán Kováts Mihály orvos munkája: „Háromnyelvű természetthon, titoktan, orvostudomány műszótára” címmel. Ebben a titoktan (kémia) részben az ismert elemek, vegyületek, folyamatok számára jól hangzó magyar kifejezések megalkotására törekedett, amely azonban többnyire nem sikerült. Nyelvújító törekvései életképtelennek bizonyultak.

1845-ben jelent meg Kassán Fuchs Albert „A természettan elemei. Függelék: Vegytan” című könyve, amelyet javított kiadásban 1854-ben is kiadtak Pesten. Szerzője a pozsonyi liceum matematika- és természettanára volt, könyvét a felső gimnáziumok tanulói számára írta.

1845-ben Pécsen két gyufagyár létesült: Blankorn György gyára és a Hiltser-féle gyufagyár.

1845-ben Wesselényi Miklós szerződést kötött a Magyar Kereskedelmi Társasággal hamuzsír gyártására. A szilágysági hamuzsír-főzőkben ekkor több ezer mázsás tételekben állították elő a hamuzsírt (kálium-karbonátot) a fák elégetésével és a hamu kilúgozásával.

200 éve

1820-ban adták ki Jónás József bányamérnök-mineralógus könyvét Pesten „Un-garns Mineralreich orycto-geognostisch und topographisch dargestellt” címen. Ebben Magyarország ásványvilágának ásvány-földtani és topográfiai ismertetését adta közre. Műve az ásványtan-történet első, hősi korszakának egyik fontos dokumentuma.